

УДК 37.017.91

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-97-4-148-159>

СПЕЦИФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

О. В. Молчанюк

ORCID 0000-0002-4695-9917

О. О. Пальчик

ORCID 0000-0002-7282-9374

У статті окреслюються шляхи нового погляду на сучасну освіту, що є необхідним і значущим кроком для вдосконалення системи освіти України, розробки стратегії її розвитку. Проаналізовано сутність поняття «діяльність», яке означає активну взаємодію людини з навколишньою дійсністю, під час якої людина є суб'єктом, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і задовольняє в такий спосіб власні. Наголошено на тому, що специфічною діяльністю майбутнього учителя біології з виховання ціннісного ставлення до природи є освітня, творча, практична, позааудиторна діяльність. Схарактеризовано практику як діяльність, якою людина змінює, перетворює світ. Виділено проектну діяльність екологічного спрямування як унікальну діяльність майбутнього учителя біології в аспекті виховання в особистості ціннісного ставлення до природи. Зазначено, що участь майбутніх учителів біології у проектній діяльності сприяє формуванню емоційно-почуттєвої, інтелектуальної й діяльнісної сфер особистості сучасного здобувача вищої освіти, трьох основних груп почуттів. Зроблено висновок, що участь здобувачів вищої освіти у реалізації проектної діяльності в межах емоційно-оцінної діяльності обмежене часовими рамками, тож сконцентровано увагу на позааудиторній діяльності, яка нині є одним із компонентів освітньої програми педагогічних закладів вищої освіти.

Ключові слова: діяльність, освітня діяльність, практика, проектна діяльність, позааудиторна діяльність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Головним

пріоритетом розвитку суспільства в новому столітті повинна стати Людина як єдина, гармонійна складова Природи, Усесвіту. Людина, яка вивчає природу, здобуває знання про неї, перетворює дикі ліси, пустелі, болота на прекрасний ландшафт, який милує око та приносить користь нинішнім і майбутнім поколінням (за Вергілієм). Із цих міркувань єдиною запорукою позитивних змін і сталого розвитку суспільства є духовно-моральне виховання особистості.

Виховання ціннісного ставлення до природи починається з дитинства. У процесі виховання ціннісного ставлення людини до природи відбувається духовне збагачення самої людини, а її взаємодія з природою стає священнодійством. Набуття духовності – це процес перетворення себе в пошуках вищих цінностей, тільки тоді природа для людини стане осмисленою, натхненною та прекрасною. Провідну роль у цьому процесі відіграє саме учитель біології, який є носієм духовності, культури, наукового світогляду. Процес виховання ціннісного ставлення до природи в майбутніх учителів біології в педагогічних закладах вищої освіти базується на принципах гуманності у взаємодії з навколишнім світом і спрямований на одержання здобувачами вищої освіти основних знань про цінності природи, набуття ними досвіду емоційно-почуттєвої взаємодії з природними об'єктами й залучення майбутніх фахівців до природоохоронної діяльності, передбачає формування в особистості екологічного мислення.

Значений процес сприяє обґрунтуванню нових принципів взаємодії людини з природою, сучасної поведінки людей у природі, моральності й зміни системи поглядів майбутніх фахівців на природу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Педагогічна діяльність – це форма виявлення активного ставлення людини до навколишньої дійсності, що сконцентрована в галузі залучення молодого покоління до накопичення суспільного досвіду (в освіті).

Проблеми професійної діяльності вчителя ґрунтовно досліджені й висвітлені в працях О. Анісімова, Л. Біди, І. Зімньої, І. Зязюна, В. Кан-Калика, Г. Пономарьової та інших; обґрунтуванню нової парадигми освіти присвячені праці Г. Балл, І. Беха, В. Давидова, О. Дусавицького, С. Максименко, С. Подмазін, О. Савченко, Г. Цукерман, Д. Ельконіна, І. Якименської та інших.

Г. Шевченко, аналізуючи основні концепції виховання, зазначає, що за тенденції концептуалізації виховання відбуваються зміни уявлень про його суть і функції, поступово відходимо від вузького розуміння виховання як «процесу», як управління розвитком особистості й починаємо розуміти

виховання як гуманітарну практику з навчання дітей людинотворчості, життєтворчості, духотворчості, самоорганізації, зміцнення духовно-моральних основ особистості (Шевченко, 2013).

Вищезазначене стверджується в дослідженнях провідних вітчизняних та іноземних фахівців із філософії освіти, педагогів і психологів, представників освітянської практики, таких, як Ш. Амоншвілі, В. Андрущенко, В. Алфімов, В. Барановський, І. Бех, С. Бондаревська, Г. Васянович, Л. Виготський, В. Дряпіка, М. Євтух, С. Зеленов, І. Зязюн, В. Лозова, П. Лузан, Н. Ничкало, Г. Пономарьова; І. Прокопенко, Г. Троцько, Г. Шевченко та інших.

На підставі аналізу психологічних та педагогічних досліджень підтверджуємо той факт, що ефективність діяльності педагога досягається завдяки оптимальному рівню інтелектуального розвитку; цілісному, когнітивному стилю діяльності з високим показником диференціації; гнучкості мислення; активності, високого темпу реакції; емоційності, стійкості; високому рівню саморегуляції тощо.

В процесі різнопланової діяльності є можливість визначити будь-яку основу й розробити необхідну для людини систему. Визначити структуру взаємодії системи «людина-природа» – означає зрозуміти, як діяти стосовно неї. Ослаблення зв'язків із природою спонукає майбутнього учителя біології розглядати цей процес як неузгодженість, утрату інформації й установлення нової рівноваги на низькому рівні. Водночас сприяє активній участі майбутніх фахівців у різноплановій діяльності з метою подолання цієї неузгодженості.

Аналіз літератури став підставою для висновку, що нині систему «людина-природа» слід розглядати з позиції суб'єктивації природи й налагодження міжсуб'єктних відносин, а значить, людина у процесі різнопланової діяльності має стати носієм нового світогляду – ноосферного.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проведений аналіз праць О. Анісімова, Л. Біди, І. Зимньої, І. Зязюна, В. Кан-Калика, Г. Пономарьової та інших засвідчив, що діяльність – це форма активного, творчого ставлення людини до навколишнього світу й самої себе з метою таких змін, перетворень, які б сприяли покращенню життя.

За підсумками наукового осмислення проблеми визначено, що потенціал різних видів діяльності щодо виховання в майбутніх учителів біології ціннісного ставлення до природи досить вагомий і полягає в усвідомленні й засвоєнні майбутніми фахівцями системи духовно-моральних цінностей за умов інтеграції виховного й освітнього процесів у

закладах вищої освіти, його безперервності, чим забезпечується успішність і дієвість.

Формулювання цілей статті. *Мета статті* полягає у теоретичному обґрунтуванні думки, про те, що діяльність є фундаментальною основою виховання в майбутніх учителів біології ціннісного ставлення до природи.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Удосконалення системи вищої педагогічної освіти передбачає відродження її культурнотвірної місії, перехід до культурнотвірної системи освіти в цілому.

Самореалізація майбутнього фахівця в аспекті зазначеного на сучасному етапі реформування освіти відбувається в процесі його різнопланової діяльності.

Поняттям «діяльність» у психологічній та педагогічній літературі передбачається розуміння діяльності як свідомого процесу: діяльність – активна взаємодія людини з навколишньою дійсністю, під час якої людина є суб'єктом, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і задовольняє в такий спосіб власні потреби (Психологический словарь, 1999, с. 95).

Результатом діяльності є перетворення як у зовнішньому світі, так і в самій людині, її знаннях, мотивах, здібностях.

Із нашого погляду, специфічною діяльністю майбутнього учителя біології з виховання ціннісного ставлення до природи є освітня, творча, практична, позааудиторна діяльність.

Очевидно, що вищезазначені види діяльності майбутнього учителя біології потребують глибокого обґрунтування.

Освіта має містити гуманістичні ідеї та формувати новий тип культури, зорієнтований на екологізацію, дбайливе ставлення до природи. У процесі освіти відбувається реалізація основних концепцій виховання.

Формування в майбутнього вчителя біології світоглядно-екологічних цінностей – процес особистісного професійного вдосконалення майбутнього фахівця, яким передбачено засвоєння системи екологічних знань, оволодіння відповідними вміннями й навичками, вироблення активної екологічно-доцільної поведінки на основі глибокого ціннісного осмислення взаємозв'язків у системі «Природа – Людина».

Із погляду Г. Ярчука, за впровадження еколого-освітньої моделі у вищій школі необхідно реалізовувати гуманітарну лінію, поглиблено досліджувати соціальні функції екології відповідно до профілю майбутнього спеціаліста, передусім завдяки посиленню етичної складової екологічної освіти (Ярчук, 2009).

Ми вважаємо, що пріоритетними завданнями виховання в майбутніх учителів біології ціннісного ставлення до природи є екологізація освіти:

формування екологічної свідомості, екологічного мислення та екологічної культури особистості, заснованої на гуманному, ціннісному ставленні до природи; удосконалення умінь, навичок, збагачення досвіду реалізації екологічних знань при взаємодії з навколишнім світом; створення умов для формування й реалізації студентом активної творчої особистої позиції в екологічній діяльності, готовності до самостійних продуктивних рішень тощо. Варто звернути увагу на процес засвоєння здобувачами вищої освіти – майбутніми вчителями біології екологічних знань, що має супроводжуватися емоційними переживаннями особистості та сприяти становленню її екологічних переконань як стрижневого компонента екологічної відповідальності.

Зважаючи на діалектичну теорію пізнання, ми робимо акцент на таких основних положеннях:

- визнання об'єктивності знань, здобутих студентом в освітньому процесі, що адекватно відображають дійсність;

- визнання актуальності досліджуваного феномена, тобто процесу виховання ціннісного ставлення до природи майбутніх учителів біології, а отже, і можливості оволодіння необхідними видами емпіричної й теоретичної діяльності як педагогами у виші, де здійснюється професійна підготовка, так і студентом;

- поступове піднесення майбутнього вчителя біології від незнання до знання, від низького рівня мотивації до високого, від неточного, неповного знання до більш точного й повного, що виражається в поглибленні професійності й обізнаності викладача й рівня готовності студента, від практично повної несформованості емоційно-ціннісного ставлення до природи, до стійкої ціннісної орієнтації особистості з глибоким осмисленням усіх взаємозв'язків у природі, розумінням «мови природи»;

- визнання активної творчої особистості студента, аналіз морального самоконтролю особистості у відносинах із природою, тобто «екологічної совісті» в діяльності;

- перевірка вірогідності здобутих знань на практиці, досягнення реального позитивного результату викладачем (у навчанні й вихованні) і студентом (у процесі виховання ціннісного ставлення до природи).

Проаналізувавши вищенаведені положення, ми переконалися що їх реалізація можлива за умови чіткої організації освітнього процесу, результатом якого є підвищення рівня екологічної компетентності майбутніх учителів біології та як результат екологічної совісті. Тож, значне місце в підготовці педагогічних фахівців має належати меті щодо розвитку й формування екологічного світогляду, екологічного мислення, екологічної

відповідальності, чим забезпечується системність і всебічність наукового бачення світу й ефективного прогнозування педагогічної, професійної діяльності здобувачів вищої освіти.

Відомо, що у структурі педагогічної діяльності виокремлюють три компоненти: професіоналізм знань як основний базис формування професіоналізму в цілому; готовність і вміння реалізовувати знання на практиці; професіоналізм самовдосконалення, тобто забезпечення динамічного розвитку цілісної системи «професіоналізм діяльності педагога». Для кожного структурного компонента ставиться низка завдань, зокрема: 1) гуманістичний сенс діяльності, її спрямованість на визначення в кожній особистості індивідуальності та творчих задатків; 2) культурологічний аспект поставленої мети навчання; 3) здібність і потреба самого вчителя в максимальній самореалізації зі сповідання цінностей; 4) ставлення до педагогічної професії, як до покликання; 5) мотиваційну спрямованість учителя не тільки на предмет, а й насамперед на учня (Виленский, Сафин, 1989, с. 117).

Із зазначеного вище зрозуміло, що оволодіння професією для багатьох молодих фахівців є потребою. Зовнішньо вона виявляється в наполегливому оволодінні професією, а це потребує постійного інтелектуального самовдосконалення: необхідно багато читати, аналізувати, прогнозувати, діяти. Інтелектуальне самовдосконалення впливатиме на бажання майбутнього фахівця займатися природоохоронною діяльністю.

Слід зазначити, що відповідальність перед своїм обов'язком, перед державою, формування системи цінностей відбувається в практичній діяльності.

У педагогічній енциклопедії зазначено, що практика – це предметно-чуттєва діяльність людей, що виражається в їхньому впливі на природну й дійсність і в перетворенні цієї дійсності (Педагогическая энциклопедия, 1996, с. 476).

Ми розглядаємо практику як діяльність, якою людина змінює, перетворює світ. Людина як суспільна, матеріальна істота, наділена свідомістю, змінює світ у трьох вимірах: 1) матеріальному; 2) на певному конкретно-історичному етапі розвитку суспільства та за допомогою і в межах відповідних суспільних відносин; 3) свідомому. Поза цими моментами неможливе людське перетворення світу, але кожний із них, узятий розрізнено, або простим їх переліченням не вичерпується суть практики як філософської категорії. Важливо, що поняття «практика» не має однозначного тлумачення у філософії. Головне, що суть практики визначається у співвідношенні з теорією. Практика – предметно-чуттєва

матеріальна діяльність. Теорія – ідеальна діяльність, у теорії як у практиці немає безпосередньої взаємодії з матеріальними предметами. Практика – основа всіх інших форм життєдіяльності людини. Як процес зміни перетворення природи, її олюднення під час практики людина створює світ культури. Практика – взаємодія об'єктивного й суб'єктивного, матеріального й ідеального.

Отже, освітня та практична діяльність майбутнього учителя біології являють собою дві сторони єдиного процесу об'єктивного пізнання навколишньої дійсності й оволодіння нею. У цьому полягає важливий аспект ідеї взаємної обумовленості й взаємного проникнення предметно-почуттєвої діяльності й пізнання.

Майбутні учителі біології повинні вміти встановлювати взаємозв'язки теорії і практики під час вивчення курсу біології в школі, науково грамотно й дидактично доцільно організовувати навчально-виховну роботу з предметів природничого циклу на навчально-дослідній земельній ділянці, під час екскурсій, у позашкільних закладах.

Отже, у результаті практичної діяльності майбутніх учителів біології відбувається: формування природничо-наукової компетентності базової й відповідних предметних компетентностей як обов'язкової складової загальної культури особистості й розвитку її творчого потенціалу; формування навичок пошукової й дослідницької діяльності на заняттях і в позанавчальний час; створення комфортних умов для пізнання, за яких кожен студент відчуває себе успішним та інтелектуально спроможним; формування наукової картини світу, системи знань про життя, необхідних для соціалізації й самореалізації, подальшої професійної спрямованості особистості.

Ми вважаємо, унікальною діяльністю майбутнього учителя біології у вищезазначеному аспекті *проектну діяльність екологічного спрямування*.

Проектна діяльність – похідна від методу проєктів. Ця категорія – наприкінці ХХ століття стала предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних учених (О. Анісімов, В. Беспалько, Ю. Громико, Є. Заір-Бек, О. Коберник, Н. Матяш, В. Симоненко, В. Слободчиков, С. Ящук та ін.). Проте ставлення науковців до дефініції цієї діяльності неоднозначне.

У першій третині ХХ століття вагомий внесок у вдосконалення науково-методичного забезпечення проєктної діяльності стосовно соціально-освітньої галузі зробили представники різних галузей знань. Серед них такі відомі вчені, як Дж. Дьюї, К. Поппер, Г. Саймон, В. Килпатрик та багато інших. Як важливий компонент педагогічної діяльності педагогічне проєктування розглядається в низці наукових праць

В. Безрукової, В. Ворошилова, В. Загвязинського, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, І. Підласого, Г. Щедровицького та інших учених.

Отже, проектна діяльність – це така діяльність, що починається зі створення певного образу майбутнього, чим забезпечуються необхідні переваги порівняно з ситуацією без проекту, можлива за наявної команди виконавців і ресурсів, і завершується у визначений час із перетворенням цього образу на об'єктивну реальність.

Здійснюючи проектну діяльність, майбутні фахівці здобувають знання, у них виробляються нові уміння, здобувачи вищої освіти осмислюють цінності, а це впливає на вдосконалення особистості суб'єкта.

За участі в проектній діяльності формуються специфічні вміння й навички проектування: проблематизація, цілепокладання, планування діяльності, рефлексія й самоаналіз, репрезентація й самореалізація, а також пошук інформації, практична реалізація знань, дослідницька та творча діяльність особистості.

Отже, адекватність процесу виховання ціннісного ставлення до природи визначається педагогічним потенціалом проектної діяльності щодо розвитку не тільки когнітивної, емоційної та практичної сфер особистості майбутнього фахівця, а також зміною його мотивів, потреб і установок.

Діяльність із проектування – це процес раціонального пізнання світу, процес власних відкриттів, що впливають на розвиток інтелекту здобувачів вищої освіти.

Водночас варто зазначити, що участь майбутніх фахівців у реалізації проектної діяльності в межах емоційно-оцінної діяльності обмежене часовими рамками, тож вважаємо за доцільне звернути увагу на позааудиторну діяльність, яка нині є одним із компонентів освітньої програми педагогічних закладів вищої освіти.

Визначимо, що сьогодні позааудиторна діяльність розглядається нами не тільки як засіб виховання, а й як засіб соціалізації особистості.

Окрім того, позааудиторна діяльність майбутніх учителів біології пов'язана також із різновіковим спілкуванням; систематичним залученням педагогів, учителів, учнів школи в процес виховання; регулярною педагогічно організованою взаємодією майбутніх фахівців із об'єктами соціоприродного середовища; наданням особистості можливостей реалізації власної екологічно-морально-культурної позиції в різних видах діяльності; безперервністю процесу виховання системи цінностей. У процесі багатопланової позааудиторної роботи можна забезпечити розвиток загальнокультурних інтересів особистості, сприяти вирішенню завдань морального виховання.

У педагогічних закладах вищої освіти важливо здійснювати такі види позааудиторної діяльності: ігрова; пізнавальна; тренінгова; ціннісно-проблемне спілкування; розважальна діяльність (досугове спілкування); художня творчість; соціальна творчість (соціально перетворювальна добровільна діяльність); туристично-краєзнавча діяльність тощо.

Посилаючись на вищезазначене, підкреслимо, що потенціал позааудиторної діяльності щодо виховання в майбутніх учителів біології ціннісного ставлення до природи, залежить від усвідомлення майбутніми фахівцями системи духовно-моральних цінностей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, будь-яка діяльність майбутнього вчителя біології є педагогічною цінністю, адже в процесі діяльності формуються такі якості, на які саме і спрямований освітній процес: пізнавальні – уміння розуміти навколишній світ, з'ясовувати взаємозв'язок явищ і процесів, формувати власне розуміння чи нерозуміння проблеми; творчі – критичність, прогностичність, фантазія, наявність власної думки; світоглядні, якими визначаються емоційні установки студента, його спроможність до самопізнання; методологічні – здатність усвідомлювати мету навчальної діяльності й уміння її пояснити, здатність до рефлексивного мислення, самоаналізу й самооцінювання; комунікативні – пов'язані з необхідністю взаємодіяти з іншими студентами і викладачем, уміння віднаходити, перетворювати і передавати інформацію тощо.

Підготувати майбутнього учителя біології до професійної діяльності на рівні педагога-майстра, ми вважаємо, цілком можливо, однак варто кардинально переглянути схему передачі інформації, що об'єктивно базується на педагогічній взаємодії. Специфічна діяльність майбутнього вчителя біології з виховання ціннісного ставлення до природи має бути активною, пошуково-перетворювальною, творчою, що відкриє здобувачу вищої освіти можливість усвідомлено оволодівати необхідними знаннями, виробляти практичні вміння й навички в аспекті реалізації проблеми виховання в особистості ціннісного ставлення до природи.

Література

1. Виленский М. Я., Сафин Р. С. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей: метод. пособие. Москва : Высшая школа, 1989. 159 с.
2. Духовно-культурні цінності виховання Людини: монографія / Г. П. Шевченко та ін. Луганськ : НОУЛІДЖ, 2013. 332 с.
3. Педагогическая энциклопедия / под ред. И. А. Каширова, Ф. Н. Петрова. Москва : Сов. энциклопедия, 1966. 890 с.

4. Психологический словарь / под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. 2-е изд., доп., перераб. Москва : Педагогика-Пресс, 1999. 440 с.
5. Шевченко Г. П. Одухотворений образ Людини Культури ХХІ століття: процес його виховання у вищій школі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*: зб. наук. праць. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. Вип. 5(68). С. 213-224.
6. Ярчук Г. В. Екологічна парадигма у формуванні світоглядно-моральних цінностей студентів : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / Київський національний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 26 с.

References

1. Vilenskiy, M. Ya., & Safin R. S. (1989). *Professionalnaya napravlenost' fizicheskogo vospitaniya studentov pedagogicheskikh spetsyalnostei: metod. posobie [Professional direction of physical education of students at pedagogical institutions: learner's guide]*, 159. Moscow: Vysshaya shkola (rus).
2. Shevchenko, G. P. et al. (2013). *Dukhovno-kulturni tsinnosti vykhovannia Liudyny: monohrafiia [Spiritual and cultural values of education the Human: monograph]*, 332. Luhansk: NOULIDZh (ukr).
3. Kashyrov, I. A., & Petrov, F. N. (Eds.) (1966). *Pedagogicheskaya entsyklopediya [Pedagogical encyclopedia]*, 890. Moscow: Sovetskaya entsyklopediya (rus).
4. Zinchenko, V. P., & Meshcheriakov, B. H. (1999). *Psikhologicheskii slovar [Psychology dictionary]*, 440. 2-e ed., added, revised. Moscow: Pedagogika-Press (rus).
5. Shevchenko, G. P. (2015). *Odukhotvorenyi obraz Liudyny Kultury XXI stolittya: protses yoho vykhovannya u vyshhiy shkoli [Spiritualized image of Man of Culture of the 21st century: the process of its upbringing in high school]* *Dukhovnist osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka*: zb. nauk. prats, 5(68), 213-224 (ukr).
6. Yarchuk, H. V. (2009). *Ekolohichna paradyhma u formuvanni svitohliadno-moralnykh tsinnosti studentiv [Ecological paradigm when forming worldview and moral values of students]*. (Abstract of Candidate's Thesis in Philosophy), 26. Kyiv M. P. Drahomanov National University. Kyiv (ukr).

СПЕЦИФИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ БИОЛОГИИ КАК ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К ПРИРОДЕ

О. В. Молчанюк, О. А. Пальчик

В статье проанализирована суть понятия «деятельность», которое означает активное взаимодействие человека с окружающей действительностью, во время которой человек выступает субъектом, целенаправленно влияющим на объект и удовлетворяющим в такой способ собственные потребности. Акцентировано внимание на том, что специфической деятельностью будущего учителя биологии относительно воспитания ценностного отношения к природе

есть образовательная, творческая, практическая, внеаудиторная деятельность. Дана характеристика практике как деятельности, которой человек изменяет и преобразовывает мир. Выделена проектная деятельность экологической направленности как уникальная деятельность будущего учителя биологии в аспекте воспитания у личности ценностного отношения к природе. Сконцентрировано внимание на внеаудиторной деятельности, которая является одним из компонентов образовательной программы педагогических вузов. Подчеркнуто, что внеаудиторная деятельность будущих учителей биологии связана с разновозрастным общением; систематическим вовлечением педагогов, учителей, учеников школы в процесс воспитания; регулярным педагогическим взаимодействием будущих учителей биологии с объектами природной среды; созданием для личности возможностей реализации собственной эколого-морально-культурной позиции в различных видах деятельности; непрерывностью процесса воспитания системы ценностей.

Доказано, что потенциал разных видов деятельности касательно воспитания у будущих учителей биологии ценностного отношения к природе, достаточно весомый и предусматривает осознание и усвоение будущими учителями системы духовно-моральных ценностей, при условии интеграции воспитательного и учебного процессов в учреждении высшего образования, их непрерывности, что обеспечивает успешность и оптимальность этих процессов.

Ключевые слова: *деятельность, образовательная деятельность, практика, проектная деятельность, внеаудиторная деятельность.*

SPECIFIC ACTIVITIES OF THE FUTURE BIOLOGY TEACHERS AS A FUNDAMENTAL BASIS OF TRAINING A VALUE ATTITUDE TO THE NATURE

O. V. Molchaniuk, O. O. Palchyk

The author of the article analyzes the essence of the concept "activity", which means active interaction of a person with the surrounding reality, during which a person is a subject who purposefully affects the object and satisfies his own needs in this way. It is emphasized that educational, creative, practical, extracurricular activities are specific activities of a future biology teacher regarding the development of a value attitude towards nature. The practice is characterized as an activity by which a person changes and transforms the world. The article highlights the project activity of an ecological orientation as a unique activity of the future teacher of biology in the aspect of educating a person's value attitude to nature. Attention is focused on extracurricular activities as one of the components of the educational program of pedagogical higher education. Attention is focused on the fact that extracurricular activities of the future biology teachers are associated with communication of different ages; the systematic involvement of pedagogues, teachers, schoolchildren in the education process; regular pedagogical interaction of future biology teachers with objects of the natural environment; creating

opportunities for the personality to realize its own ecological, moral and cultural position in various activities; the continuity of the process of educating the value system.

It has been proved that the potential of various types of activity regarding the education of a value attitude towards nature in the future biology teachers is quite significant and provides for the awareness and assimilation of the system of spiritual and moral values by the future teachers, provided that the educational educational process in the institution of higher education is integrated, their continuity, which ensures success and the optimality of this process.

Keywords: *Activity, educational activity, practice, project activity, extracurricular activity.*

Молчанюк Ольга Василівна – завідувач кафедри природничих дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: ov888@ukr.net

Молчанюк Ольга Васильевна – заведующий кафедрой естественных дисциплин Коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета (г. Харьков, Украина). E-mail: ov888@ukr.net

Molchaniuk Olha Vasylivna – Head of the Chair of Natural Sciences, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: ov888@ukr.net

Пальчик Оксана Олександрівна – доцент кафедри природничих дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: oksanapalchik@ukr.net

Пальчик Оксана Александровна – доцент кафедры естественных дисциплин Коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета (г. Харьков, Украина). E-mail: oksanapalchik@ukr.net

Palchyk Oksana Oleksandrivna – Associate Professor of the Chair of Natural Sciences, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: oksanapalchik@ukr.net